

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาและเขตนิเวศเกษตรในอำเภอควนขนุน

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษานี้ส่วนใหญ่ได้มาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ที่ได้มีผู้ศึกษามาแล้ว มีบางส่วนที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้มาจากการเข้าไปสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์แกนนำเกษตรกรในพื้นที่ และจากเจ้าหน้าที่เกษตรทั้งในระดับอำเภอและตำบล เพื่ออธิบายภาพรวมด้านกายภาพและชีวภาพ อีกทั้งยังใช้ในการกำหนดเขตนิเวศเกษตรในระดับอำเภอ ซึ่งสามารถนำเสนอดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปของอำเภอควนขนุน

อำเภอควนขนุน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองพัทลุง เป็นระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 815 กิโลเมตรเกี่ยวกับความเป็นมา และสภาพโดยทั่วไปด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ประวัติความเป็นมา อำเภอควนขนุนแต่เดิมมีสภาพเป็นแขวงขึ้นเมืองพัทลุง เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2439 ได้ยกแขวงควนขนุนเดิมเป็นอำเภอเรียกว่า อำเภออุดร ตั้งที่ว่าการอำเภอที่บ้านควนขนุน ต่อมาในปี พ.ศ. 2442 ได้ย้ายตัวอำเภอไปตั้งที่บ้านมะกอกใต้ ริมคลองควนขนุนฝั่งซ้าย จึงเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอมะกอกใต้ ภายหลังได้ย้ายที่ว่าการอำเภออีกไปตั้งที่ฝั่งคลองปากประ และเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอปากประ หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2450 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอปากประไปตั้งที่ตำบลทะเลน้อย และเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอทะเลน้อย อีกทั้งได้แบ่งเขตพื้นที่ปกครองเสียใหม่ คือให้ยกตำบลตะเครียะ ตำบลหัวป่า ตำบลทะเลน้อย ตำบลบ้านพร้าว และตำบลสำโรง รวม 5 ตำบล ในอำเภอพัทลุง เมืองนครศรีธรรมราช มารวมอยู่ในอำเภอทะเลน้อย พร้อมกับให้ยกตำบลมะกอกเหนือ ตำบลมะกอกใต้ ซึ่งเดิมขึ้นกับอำเภอปากประไปขึ้นกับอำเภอกลางเมือง หลังจากนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกหลายครั้ง คือ

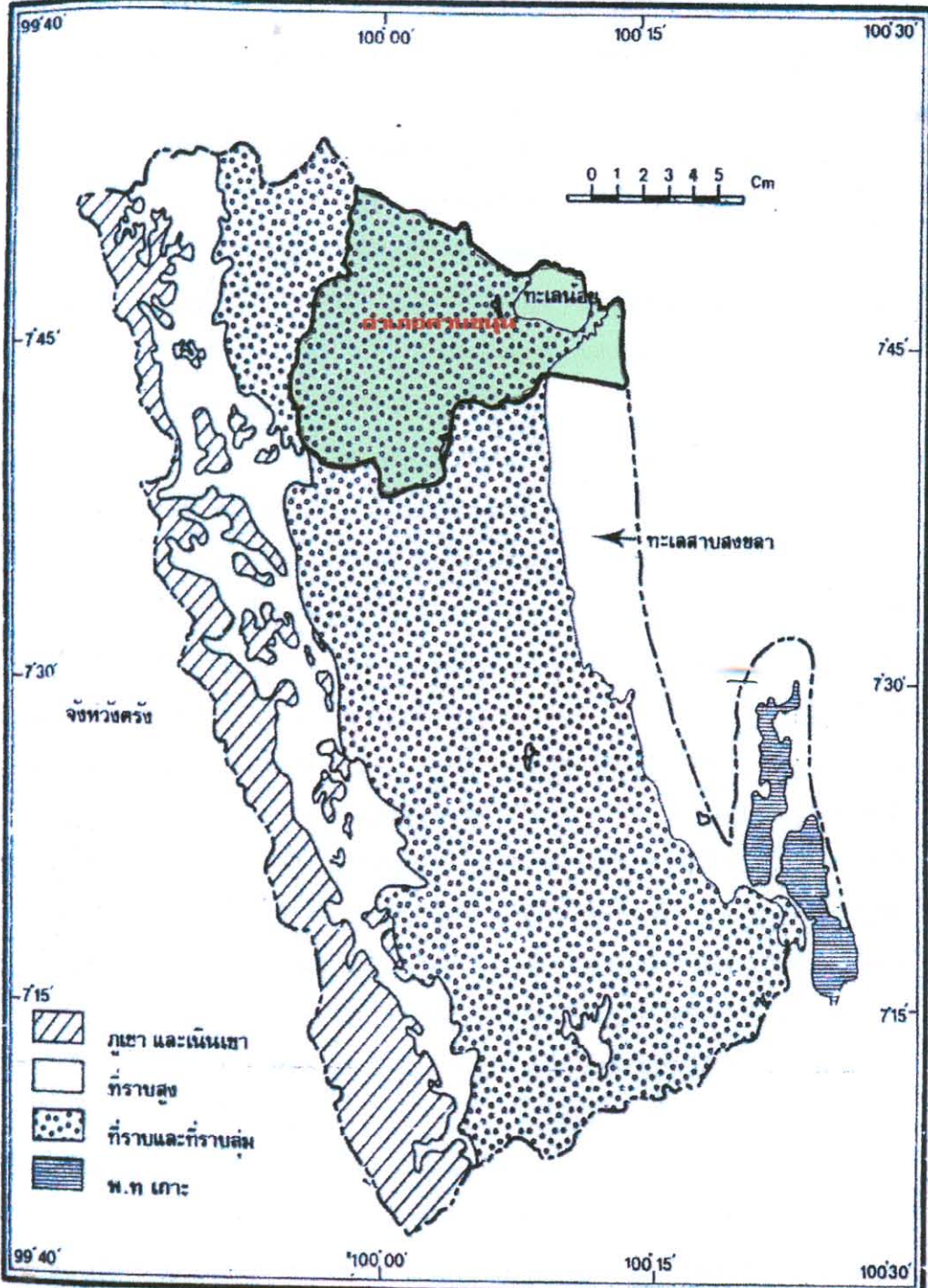
- พ.ศ. 2453 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่ตำบลพนางตุง แต่ยังคงเรียกว่าอำเภอทะเลน้อย
- พ.ศ. 2460 กระทรวงมหาดไทยมีประกาศลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2460 ให้เปลี่ยนชื่ออำเภอทะเลน้อยเป็นอำเภอพนางตุง
- พ.ศ. 2466 กระทรวงมหาดไทยมีประกาศลงวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2466 ให้ย้ายที่ทำการอำเภอพนางตุงไปตั้งที่ตำบลควนขนุน และให้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอควนขนุนจนบัดนี้ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอควนขนุน, 2545)

1.2 **ที่ตั้งและอาณาเขต** อำเภอควนขนุนเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองพัทลุง และมีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้(สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุน, 2545)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง และอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเมืองพัทลุง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอระโนด จังหวัดสงขลาและอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอศรีบรรพตและอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

1.3 **สภาพภูมิประเทศ** สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาสลับซับซ้อนตลอดแนวทิศตะวันตกที่ติดต่อกับอำเภอศรีบรรพตและอำเภอป่าพะยอมแล้วค่อยๆ ลาดต่ำลงไปทางทิศตะวันออก มีความสูงจากระดับน้ำทะเลกระจายเป็นลูกโดดๆ อยู่ทั่วไปเป็นระยะๆ เช่น ควบบริง ควบนฤชณา ควบนางตุง เขาพนมวังก้ เขาอ้อ และเขาทอง เป็นต้น ทิศตะวันออกเป็นที่ลุ่ม มีพุดและทะเลสาบขนาดเล็ก คือ ทะเลน้อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทะเลสาบสงขลา ที่ตั้งอยู่บริเวณที่พื้นที่ที่ติดต่อกับอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา และอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช สภาพพื้นที่แบ่งได้เป็นสามส่วน คือ พื้นที่ด้านตะวันตก จากถนนสายเอเชียไปจรดเขตอำเภอศรีบรรพต และอำเภอป่าพะยอม เป็นที่ราบสูงเหมาะแก่การทำสวนผลไม้ และสวนยางพารา บางแห่งเป็นที่ต่ำทำนาได้บ้าง ส่วนที่สองเป็นพื้นที่ตอนกลางระหว่างถนนสายเอเชียและทางรถไฟสายใต้ เป็นที่ราบต่ำเหมาะแก่การทำนา มีชุมชนหนาแน่น พื้นที่ส่วนที่สามเป็นพื้นที่ทางด้านตะวันออกของทางรถไฟสายใต้ เป็นที่ราบลุ่ม มีเนินเป็นแนวยาวจากเหนือมาได้ เหมาะแก่การทำสวนยางพารา ทำนา และสวนผลไม้ ส่วนทางด้านทิศตะวันออกของแนวเนินไปจรดทะเลน้อยและทะเลสาบสงขลาเป็นพุด มีพรรณไม้ น้ำขึ้น หนาแน่น เหมาะแก่การปลูกกระจุต เลี้ยงสัตว์น้ำ และทำประมง(สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุน, 2545)

1.4 **สภาพภูมิอากาศ** ลักษณะภูมิอากาศในท้องที่อำเภอควนขนุน อยู่ในสภาพที่ไม้อร้อนจัด และไม่หนาวจัด แต่อากาศค่อนข้างชื้น โดยปกติมีฤดูกาลเพียง 2 ฤดูเท่านั้น คือ ฤดูฝนและฤดูร้อน โดยฝนจะเริ่มตกประมาณ เดือนสิงหาคม แต่ฤดูฝนจริง อยู่ในช่วงเดือนตุลาคม-กุมภาพันธ์ ส่วนที่เหลือเป็นฤดูร้อน ซึ่งมีฝนตกบ้างประปราย โดยในหนึ่งปีมีฝนตกเฉลี่ย 1,842 มิลลิเมตร ฝนตกมากที่สุดในช่วงเดือน พฤศจิกายน และตกน้อยที่สุดประมาณเดือน กรกฎาคม ความชื้นสัมพัทธ์ เฉลี่ยร้อยละ 77.5 ทั้งนี้อุณหภูมิ โดยเฉลี่ยทั้งปี 28.5 องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยอยู่ที่ 32.80 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยอยู่ที่ 24.03 องศาเซลเซียส (ตารางที่ 3)

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศในจังหวัดพัทลุง

ที่มา : ดัดแปลงมาจากแผนการใช้ที่ดินจังหวัดพัทลุง (กรมพัฒนาที่ดิน, 2534)

ตารางที่ 3 สถิติข้อมูลอุตุนิยมวิทยา ประจำปี 2546

รายการเดือน	อุณหภูมิ(เซลเซียส) เฉลี่ย/เดือน			ความชื้นสัมพัทธ์(%) เฉลี่ย/เดือน			ปริมาณน้ำฝน (ม.ม./เดือน)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)
	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย		
มกราคม	30.6	23.9	27.1	93	68	80	10.2	6
กุมภาพันธ์	31.6	23.6	27.6	93	60	76	0	0
มีนาคม	33.2	24.4	28.8	94	57	75	13.6	4
เมษายน	34.2	25.3	29.7	96	62	79	98.5	6
พฤษภาคม	33.8	24.7	29.2	95	62	79	173.7	11
มิถุนายน	34.4	24.8	29.6	86	45	66	122.5	8
กรกฎาคม	34.5	24.6	29.6	-	-	-	30.9	7
สิงหาคม	34.2	24.1	29.1	-	-	-	58.7	11
กันยายน	33.4	23.8	28.6	-	-	-	50.3	11
ตุลาคม	32.9	24.2	28.6	-	-	-	144.5	14
พฤศจิกายน	30.6	24.1	27.2	93	70	82	834.1	19
ธันวาคม	31.2	24.8	28.0	93	73	83	437.3	16
รวม	394.3	292.3	343.1	734	497	620	1,974.3	113
เฉลี่ย	32.8	24.3	28.5	92.8	62.1	77.5	164.5	9.4

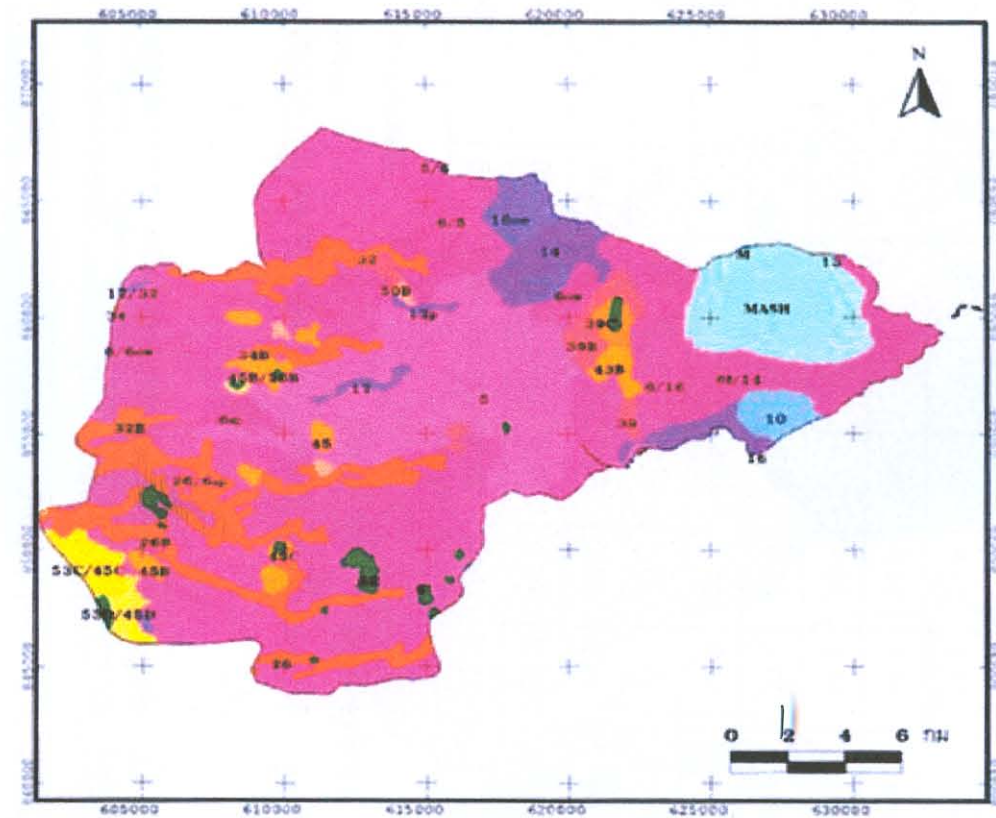
ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาพัทลุง (2546)

หมายเหตุ ข้อมูลที่ขาดหายไปในเดือนกรกฎาคม – ตุลาคม เนื่องจากเครื่องวัดความชื้นสัมพัทธ์เสีย

1.5 ข้อมูลการปกครอง อำเภอควนขนุนแบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล จำนวน 124 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 17,115 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 74,056 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 36,457 คน เพศหญิง 37,599 คน

1.6 ดินและการใช้ที่ดิน สภาพพื้นที่ของอำเภอควนขนุน แบ่งเป็นลักษณะของดินออกเป็นกลุ่มชุดดินที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มชุดดิน 5,6,14,160W, 51B, 51C, 36, 39, 43B, 45B (ภาพที่ 3)

แผนที่กลุ่มชุดดิน
อ.ควนขนุน จ.พัทลุง

คำอธิบายหน่วยแผนที่

กลุ่มชุดที่_10	กลุ่มชุดที่_45C
กลุ่มชุดที่_12	กลุ่มชุดที่_5
กลุ่มชุดที่_14	กลุ่มชุดที่_5A
กลุ่มชุดที่_16	กลุ่มชุดที่_5C
กลุ่มชุดที่_16uv	กลุ่มชุดที่_5A3
กลุ่มชุดที่_17	กลุ่มชุดที่_5A2
กลุ่มชุดที่_17/20	กลุ่มชุดที่_500-650
กลุ่มชุดที่_17p	กลุ่มชุดที่_510-650
กลุ่มชุดที่_20	กลุ่มชุดที่_6
กลุ่มชุดที่_20/uv	กลุ่มชุดที่_6A16
กลุ่มชุดที่_200	กลุ่มชุดที่_6B
กลุ่มชุดที่_22	กลุ่มชุดที่_6uvuv
กลุ่มชุดที่_22B	กลุ่มชุดที่_80
กลุ่มชุดที่_24	กลุ่มชุดที่_8A14
กลุ่มชุดที่_24B	กลุ่มชุดที่_8uvuv
กลุ่มชุดที่_29	กลุ่มชุดที่_8uv
กลุ่มชุดที่_29B	กลุ่มชุดที่_8uv
กลุ่มชุดที่_29C	MASH
กลุ่มชุดที่_42B	
กลุ่มชุดที่_45	
กลุ่มชุดที่_45B	
กลุ่มชุดที่_45C/250	

กรมการสำรวจดิน
กรมพัฒนาที่ดิน

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2548).

1.6.1 ลักษณะของกลุ่มดินชุดที่ 5 ลักษณะโดยทั่วไปของเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีเทาแก่ น้ำตาลปนเทา ดินล่างมีสีเทาอ่อนหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่และน้ำตาลปนเหลือง ตลอดชั้นดินมักพบก้อนสารเคมี เหล็กและแมงกานีสปะปนอยู่ กลุ่มดินนี้ เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำ ชั้นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว พบในพื้นที่ราบเรียบ น้ำแช้งลึกน้อยกว่า 30 ซม. นาน 3-5 เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง pH 5.5-6.5 แต่ถ้าดินมีก้อนปูนปะปนในดินชั้นล่าง ดินชั้นนี้จะมีปฏิกิริยาเป็นด่างอ่อน pH 7.5-8.0 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ในบริเวณที่มีแหล่งน้ำดีใช้ปลูกพืชไร่ พืชผัก และยาสูบในช่วงฤดูแล้ง ข้าวที่ปลูกโดยมากให้ผลผลิตค่อนข้างสูง ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดินมักจะประสบในฤดูฝนที่น้ำแช้งนาน 3-5 เดือน ดินมีการระบายน้ำเร็ว เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ ลักษณะเนื้อดิน และการระบายน้ำของดิน กลุ่มชุดดินที่ 5 มีความเหมาะสมเพื่อใช้ทำนามากกว่าปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่งเกษตรกรมักจะใช้ประโยชน์ในการทำนาอยู่แล้วในช่วงฤดูฝน อย่างไรก็ตามกลุ่มชุดดินที่ 5 ยังสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีในช่วงฤดูแล้งหรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว

1.6.2 ลักษณะของกลุ่มดินชุดที่ 6 เนื้อดินเป็นดินเหนียว ดินบนมีสีเทาแก่ ดินล่างมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาลหรือสีแดง ตลอดชั้นดินบางแห่งมีศิลาแลงอ่อน หรือก้อนสารเคมีพวกเหล็กและแมงกานีสปะปนอยู่ด้วย กลุ่มดินนี้เกิดจากตะกอนลำน้ำ เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำเร็ว พบตามที่ราบตั้งแต่ที่ราบน้ำท่วมถึงจนถึงลานตะพักลำน้ำระดับต่ำน้ำแช้ง 30 -50 ซม. นาน 3 -5 เดือน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำหรือค่อนข้างต่ำ pH 4.5-5.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา หรือปลูกพืชล้มลุกในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากสภาพพื้นที่พบบริเวณพื้นที่ราบเรียบถึงราบลุ่ม เนื้อดินเป็นดินเหนียวการระบายน้ำเร็ว ในช่วงฤดูฝนมีน้ำขังอยู่ที่ผิวดิน ระหว่าง 3-5 เดือน ดินชุดนี้จึงมีศักยภาพเหมาะสมที่จะใช้ทำนาในช่วงฤดูฝน และในช่วงฤดูแล้งสามารถปลูกพืชไร่ พืชผัก หรือพืชอื่นที่มีอายุสั้นได้ สำหรับในบริเวณพื้นที่ที่มีน้ำชลประทานเข้าถึงหรือมีแหล่งน้ำธรรมชาติ สามารถใช้ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล หรือปลูกพืชไร่ และพืชผักตลอดทั้งปี แต่ต้องทำคันดินล้อมรอบพื้นที่เพาะปลูกและยกร่องปลูก เพื่อช่วยการระบายน้ำของดิน

1.6.3 ลักษณะของกลุ่มดินชุดที่ 14 เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีดำหรือสีเทาปนดำ ซึ่งมีปริมาณอินทรีย์วัตถุสูง ดินล่างสีเทา มีจุดประสีเหลืองและสีน้ำตาลปะปนเล็กน้อย ดินล่างช่วงลึกกว่า 80 ซม. มีลักษณะเป็นดินเลนสีเทาปนสีเขียวยที่มีสารประกอบกำมะถันมาก พบบริเวณที่ลุ่มต่ำชายฝั่งทะเลหรือบริเวณพื้นที่พรุ เป็นดินลึก มีการ

ระบายน้ำเร็วมาก มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างน้อยกว่า 4.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นป่าเสม็ด มีพืชพืชต่างๆ เช่น กก กระจุต และหญ้าชันภาค เป็นพืชพื้นล่าง บางแห่งใช้ทำนาแต่ให้ผลผลิตต่ำ ความเหมาะสมของดินสำหรับปลูกพืช เนื่องจากดินชุดนี้พบในสภาพพื้นที่ราบเรียบและราบลุ่ม มีน้ำขัง และเป็นระยะเวลาชานในรอบปี ลักษณะเนื้อดินค่อนข้างเหนียว มีปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัดถึงจัดมาก ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ศักยภาพในการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม ได้แก่ การทำนา และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดบางชนิด หากต้องการใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชไร่พืชผัก และไม้ผล ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขโดยเฉพาะการป้องกันน้ำท่วมขังและการระบายน้ำของดิน โดยการทำเกษตรผสมผสานปนกับนาข้าว

1.6.4 ลักษณะของกลุ่มดินชุดที่ 36 เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทราย มีสีน้ำตาล หรือสีแดงปนเหลือง ส่วนมากเกิดจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ตอนที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด กับลอนชันของลานตะพักลำน้ำระดับกลางถึงสูง มีความลาดชันประมาณ 2 - 5% เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า 2 เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ดินชั้นบน pH 5.5-6.5 ส่วนชั้นดินล่างเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลางมี pH 6.0-7.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น ข้าวโพด ถั่ว สับปะรด และไม้ผลบางชนิด ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช โดยทั่วไปกลุ่มชุดดินที่ 36 มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และปลูกผักบางชนิด แต่ไม่เหมาะสมในการทำนา

1.6.5 ลักษณะของกลุ่มดินชุดที่ 51 หน่วยที่ดินนี้เป็นกลุ่มชุดดิน ที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนเศษหิน พบในเขตฝนตกชุก เศษหินส่วนใหญ่เป็นพวกเศษหินทรายและควอร์ต หรือหินดินดาน สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง พบทั่ว ๆ ไปในบริเวณที่ลาดเชิงเขาหรือเนินเขาต่างๆ เป็นดินตื้นมาก มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดแก่ มีค่า pH อยู่ในช่วง 5.0-5.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวเป็นป่าดิบชื้น บางแห่งใช้ปลูกยางพาราหรือปล้อยทั้งเป็นป่าละเมาะ เนื่องจากเป็นดินตื้นมีเศษหินปะปนอยู่ในเนื้อดินเป็นปริมาณมาก และดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บริเวณที่มีความลาดชันสูงมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของหน้าดิน จึงไม่ค่อยเหมาะสมในการนำมาใช้ปลูกพืชเศรษฐกิจทุกชนิด แต่ถ้ามีการพัฒนาหรือการจัดการที่เหมาะสมสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ เช่น ยางพารา ไม้ผลบางชนิด และพืชไร่ได้

1.6.6 ลักษณะของกลุ่มดินชุดที่ 39 เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทรายที่อยู่ในเขตฝนตกชุก เช่น ภาคใต้ สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้าหรือจากการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณที่ดินที่เป็นลูกคลื่นจนถึงที่ลาดเชิงเขา เป็นดินลึกมีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดแก่ มีค่า pH อยู่ในช่วง 4.5-5.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกยางพารา ไม้ผล มะพร้าว กลุ่มชุดดินนี้ มีศักยภาพในการปลูกไม้ผล ปาล์มน้ำมัน ไม้ยืนต้น พืชไร่ รวมทั้งสามารถพัฒนาพื้นที่เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ลักษณะของสภาพพื้นที่รวมทั้งลักษณะทางกายภาพของดินไม่เหมาะในการใช้ทำนาหรือปลูกข้าวที่ต้องใช้น้ำขัง

1.7 พื้นที่ทำการเกษตรและการใช้ประโยชน์ อำเภอควนขนุน มีพื้นที่ทั้งหมด 304,886 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตร ทั้งหมด 217,077 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 71.18 ไร่ พื้นที่นา 128,796 ไร่ ยางพารา 59,177 ไร่ ไม้ผล 9,132 ไร่ ไม้ยืนต้น 3,983 ไร่ พืชผัก 2,111 ไร่ พืชไร่ 2,118 ไร่ และอื่นๆ 10,256 ไร่ รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 พื้นที่การเกษตรและพื้นที่อื่นๆ รายตำบล อำเภอควนขนุน ปี 2545/2546

ที่	ตำบล	ข้อมูลพื้นที่ (ไร่)			พื้นที่อื่นๆ	ร้อยละ
		พื้นที่ทั้งหมด	พื้นที่การเกษตร	ร้อยละ		
1	ควนขนุน	13,980	12,120	86.69	1,860	13.31
2	ทะเลน้อย	40,625	5,978	14.71	34,647	85.29
3	นาขยาด	23,903	20,530	85.88	3,373	14.12
4	พนมวังก	17,853	13,236	74.14	4,617	25.86
5	แหลมโตนด	37,475	31,790	84.83	5,685	15.75
6	บันต	26,875	23,315	86.76	3,557	12.34
7	โตนดด้วน	15,929	13,964	87.66	1,965	12.34
8	ดอนทราย	13,001	11,656	89.65	1,345	10.35
9	มะกอกเหนือ	18,641	18,234	97.80	410	2.20
10	พนางตุง	46,280	20,780	44.90	25,500	55.10
11	ชะมวง	38,212	35,373	92.57	2,839	7.43
12	แพรกกหา	12,112	10,101	83.39	2,011	16.61
	รวม	304,886	217,077	71.18	87,809	28.82

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุน (2547).

1.8 แหล่งน้ำและการชลประทาน ในอำเภอควนขนุนไม่มีลำน้ำขนาดใหญ่พอที่จัดเป็นแม่น้ำได้ ลำน้ำส่วนใหญ่เป็นลำน้ำสายสั้น ๆ และแคบ ต้นน้ำเกิดจากภูเขาทางทิศตะวันตก ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลาทางทิศตะวันออก เมื่อไหลผ่านหมู่บ้านตำบลใดก็เรียกชื่อตามพื้นที่นั้นๆ จึงทำให้ลำน้ำแต่ละสายมีชื่อเรียกหลายชื่อ ลำน้ำหรือคลองสายสำคัญในอำเภอควนขนุนมีดังนี้ (ภาพที่ 4)

1.8.1 คลองปากประ เกิดจากการรวมตัวของลำน้ำสายต่างๆ ในเขตอำเภอควนขนุน ได้แก่ คลองท่าสำภา คลองมะกอกใต้ และคลองปากคลอง ไหลมาบรรจบกันเป็นคลองปากประ ทางทิศใต้ของวัดวิหารสูงในบริเวณบ้านมะกอกใต้ ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง แล้วไหลออกสู่ทะเลสาบสงขลาที่หมู่บ้านปากประ ตำบลลำป่า อำเภอเมืองพัทลุง คลองสายนี้เป็นหัวใจสำคัญทางการเกษตรกรรมของชาวอำเภอควนขนุน

1.8.2 คลองป่าพะยอม ต้นน้ำเกิดจากเขานินกลิ่งและควนหินแก้วทางทิศตะวันตกของตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอมไหลผ่านตำบลเกาะเต่า และตำบลป่าพะยอม ในอำเภอป่าพะยอม ตำบลบันเต ในอำเภอควนขนุน แล้วไหลลงสู่พยุควนเค็ง ในท้องที่อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความยาวประมาณ 40 กิโลเมตร

1.8.3 คลองท่าแนะ เกิดจากเทือกเขาบรรทัดทางทิศตะวันตกในอำเภอป่าพะยอม มีความยาวประมาณ 38 กิโลเมตร ไหลผ่าน อำเภอป่าพะยอม อำเภอควนขนุน และไหลสู่ทะเลสาบสงขลาที่บ้านประเหนือ อำเภอควนขนุน

1.8.4 ทะเลน้อย เป็นแหล่งน้ำหรือบึงขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของทะเลสาบสงขลาตอนใน อยู่ในเขตอำเภอควนขนุน มีคลองยวนและคลองนางเรียงเชื่อมติดต่อกับทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 17,000 ไร่ มีความกว้างประมาณ 5 กิโลเมตร ยาวประมาณ 6.50 กิโลเมตร บริเวณทะเลน้อยเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ปลาตุ๊ก ปลาตะก๊อบ ปลาช่อน ปลาไหล เป็นต้น และยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำนานาชนิด เช่น นกเป็ดน้ำ นกเป็ดผี นกเป็ดแดง นกกาบบัว นกอีโก้ นกกระสาแดง และนกยางโทน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เองทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศให้พื้นที่ทะเลน้อยและโดยรวมประมาณ 50 ตารางกิโลเมตร ซึ่งครอบคลุมถึงตำบลควนเค็ง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ตำบลทะเลน้อย ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และตำบลตะเคียน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นเขตห้ามล่าสัตว์เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ได้ตั้งสำนักงานอนุรักษ์ทะเลน้อย ตำบลพนางตุง ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นเขตอุทยานนกน้ำบ้านทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

เนื่องจากอำเภอควนขนุน เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง บริเวณที่สำคัญสำหรับการทำงานได้แก่บริเวณที่ราบทั้งหมดของอำเภอ พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเป็นที่ลาดชันจากเทือกเขาทางทิศตะวันตก และค่อยๆ ราบลงสู่ทะเลสาบทางทิศตะวันออก ลาน้ำสายสำคัญต่างๆ ที่เกิดจากเทือกเขามบรรทัดไหลไปสู่ทะเลสาบ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ทั้งสิ้น แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องของน้ำเค็มรุกเข้ามาในหน้าแล้ง จึงเป็นอุปสรรคต่อการนำน้ำมาใช้ประโยชน์ในการเกษตร ถึงแม้การทำงานในพื้นที่ของอำเภอจะพึ่งปริมาณน้ำฝนเป็นหลักแต่มีปัญหาเรื่องฝนแล้งและฝนทิ้งช่วง ดังนั้นจึงมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำต่างๆ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้และจัดสรรน้ำให้เพียงพอ ทั้งเพื่อการอุปโภคและเกษตรกรรมโดยมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาดำเนินการ เช่น กรมชลประทาน สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำต่างๆ เป็นต้น แหล่งชลประทานที่สำคัญในอำเภอควนขนุนมีดังนี้

- โครงการกักเก็บน้ำป่าพยอม และโครงการกักเก็บน้ำคลองท่าแนะ มาจากโครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการพัฒนาลุ่มน้ำจังหวัดพัทลุง กักเก็บน้ำสำหรับส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูก ให้มีน้ำอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ และยังช่วยบรรเทาอุทกภัยในบริเวณดังกล่าวด้วย โดยโครงการคลองกักเก็บน้ำป่าพยอม มีพื้นที่ที่รับประโยชน์ 36,000 ไร่ ในฤดูฝนและ 12,000 ไร่ในฤดูแล้ง ส่วนโครงการกักเก็บน้ำคลองท่าแนะ มีพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการ 50,000 ไร่ในฤดูฝน และ 15,000 ไร่ ในฤดูแล้ง นอกจากนี้โครงการกักเก็บน้ำคลองท่าแนะมีการติดตั้งเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า 1,000 กิโลวัตต์ ไร่ด้วย

- โครงการชลประทานบ้านพร้าว เป็นโครงการขนาดกลางไม่มีอ่างเก็บน้ำ ก่อสร้างโดยการสร้างฝายปิดลำน้ำเดิมคือคลองบ้านพร้าวส่งผ่านไปยังคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาที่ได้ก่อสร้างไว้แล้วซึ่งยาวรวมกัน 23.4 กิโลเมตร มีพื้นที่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ 35,700 ไร่ เริ่มใช้งานโครงการได้เต็มที่เมื่อปี พ.ศ. 2535

- แหล่งน้ำอื่นๆ ได้แก่ บ่อน้ำตื้น และบ่อน้ำบาดาล ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ได้สร้างขึ้นเพื่ออุปโภคบริโภค และในบางกรณีเพื่อใช้ในการเกษตร จากข้อมูลของอำเภอควนขนุน มีบ่อน้ำตื้นทั้งหมด 5482 บ่อ เฉลี่ย 46 บ่อ/หมู่บ้าน ส่วนบ่อน้ำบาดาลมีจำนวน 1,658 บ่อ เฉลี่ย 14 บ่อ/หมู่บ้าน แหล่งน้ำใต้ดินที่พบในอำเภอควนขนุนมีลักษณะดังนี้ (ภาพที่ 5)

(1) แหล่งน้ำ ชุด Qcp เป็นแหล่งน้ำใต้ดินที่ประกอบด้วยชั้นดินเหนียวและดินทรายปนกรวดเล็กน้อย ระดับน้ำพบได้ที่ระดับลึกไม่เกิน 50 เมตร มีปริมาณน้ำ 5-30 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง โดยทั่วไปน้ำมีคุณภาพดี พบได้ในที่ราบลุ่มตอนกลางของอำเภอ

(2) แหล่งน้ำ ชุด PCms เป็นแหล่งน้ำใต้ดินตะกอนหินแปร เป็นแหล่งน้ำที่มีชั้นดินเป็นตะกอนพวกหินทรายที่มีแร่ควอร์ตสูง และหินดินดาน ชั้นน้ำใต้ดินนี้พบบริเวณรอยแตกและรอยต่อของชั้นหินเหล่านี้ โดยทั่วไปน้ำที่พบมีคุณภาพดี แต่มีหลายแหล่งที่มีปริมาณเหล็กปะปนอยู่ในระดับสูง มีปริมาณน้ำเฉลี่ย 5 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมงพบได้บริเวณที่ราบฝั่งตะวันตกของอำเภอควนขนุน

(3) แหล่งน้ำ ชุด OC แหล่งน้ำชนิดนี้พบได้บริเวณเขาหินปูน ซึ่งพบชั้นน้ำใต้ดินชนิดนี้ เป็นน้ำที่มีคุณภาพค่อนข้างกระด้าง มีปริมาณน้ำเฉลี่ย 5-20 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง พบได้บริเวณทางตอนใต้ของอำเภอควนขนุน

1.9 กลุ่มและสถาบันเกษตรกร ในอำเภอควนขนุนมีกลุ่ม และสถาบันเกษตรกรต่างๆ จำนวนมากซึ่งพอจะสรุป ดังต่อไปนี้

- กลุ่มเกษตรกรจำนวน 9 กลุ่ม สมาชิก 2,223
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 82 กลุ่ม สมาชิก 2,903 คน
- กลุ่มยุวเกษตรกร จำนวน 6 กลุ่ม สมาชิก 160 คน
- กลุ่มส่งเสริมอาชีพ จำนวน 68 กลุ่ม สมาชิก 2,902 คน

2. เขตนิเวศเกษตรอำเภอควนขนุน

จากข้อมูลที่กล่าวในหัวข้อที่ 1 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องความแตกต่างของภูมิประเทศ ลักษณะของแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร เมื่อนำมาผนวกกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำให้สามารถแบ่งลักษณะพืชพรรณและการใช้ที่ดิน รวมทั้งเขตนิเวศเกษตรในอำเภอควนขนุน ได้ดังต่อไปนี้ (ภาพที่ 6)

2.1 ลักษณะพืชพันธุ์และการใช้ที่ดิน

โดยทั่วไปแล้วพื้นที่ของอำเภอควนขนุนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบใช้ในการทำนาและปลูกยางพาราเป็นหลัก อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งลักษณะของพืชพรรณและการใช้ที่ดินในอำเภอควนขนุนเป็นที่ย่อยๆ ได้ดังนี้

2.1.1 บริเวณพื้นที่สูงและเป็นป่าไม้ พบส่วนมากทางด้านตะวันตกของอำเภอ ส่วนหนึ่งของพื้นที่บริเวณนี้ได้ประกาศเป็นเขตป่าสงวนเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 อย่างไรก็ตามในช่วง 25 ปีหลังนี้ ป่าสงวนส่วนหนึ่งได้ถูกทำลายเพื่อใช้ปลูกพืชไร่และยางพารา การขยายตัวของป่าที่ถูกทำลายเป็นไปอย่างรวดเร็วเนื่องมาจากการขยายตัวของประชากร ปัจจุบันสังเกตเห็นป่าที่ถูกทำลายเหล่านี้ อยู่ในลักษณะของทุ่งหญ้า และป่าไผ่

2.1.2 **พื้นที่สวนยาง** มีประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทำการเกษตรของอำเภอ และพบกระจายอยู่ทั่วไป แต่หนาแน่นบริเวณตะวันตกและบริเวณที่สูงทางทิศตะวันออก ในช่วงประมาณ 15 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้มีการขยายพื้นที่สวนยางเพิ่มขึ้นรวดเร็วมาก โดยส่วนหนึ่งเข้าไปแทนที่พืชไร่ และเริ่มเข้าไปแทนที่บริเวณนาข้าวที่อาศัยเพียงน้ำฝนเพียงอย่างเดียว

2.1.3 **พื้นที่ราบ** ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด มีการทำนาหนาแน่นทางทิศตะวันออก การปลูกพืชหลังนามีบ้างแต่ไม่มากนัก ชนิดของพื้นที่พบ ได้แก่ ถั่วลิสง ถั่วฝักยาว ข้าวโพด แตงโม แตงกวา ฯลฯ ซึ่งมีประมาณร้อยละ 4-5 ของที่นา นอกจากนี้ยังมีการปลูกผักจำพวกผักอายุสั้น เช่น ผักกาดขาว ผักคะน้า ผักกาดเขียววงวางตั้ง ฯลฯ และพืชผักอายุปานกลาง เช่น พริก มะเขือ เป็นต้น

2.1.4 **บริเวณที่ลุ่มน้ำท่วมถึงในฤดูฝน** เป็นพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลน้ำขึ้น-น้ำลง จากทะเลน้อยในฤดูน้ำหลาก ประกอบไปด้วยป่าพรุ ป่ากก ป่ากระจูด ป่าเสม็ด ปรีอ และเตย การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่สำคัญคือ การเลี้ยงสัตว์ ทำนากระจูด และการทำนา การประกอบอาชีพที่พบมากบริเวณนี้ก็คือ การทำประมง ในลักษณะของประมงน้ำหลาก การขุดบ่อล่อปลาเพื่อจับปลาในฤดูแล้ง และการเลี้ยงสัตว์น้ำ

2.2 เขตนิเวศเกษตรหลักของอำเภอควนขนุน

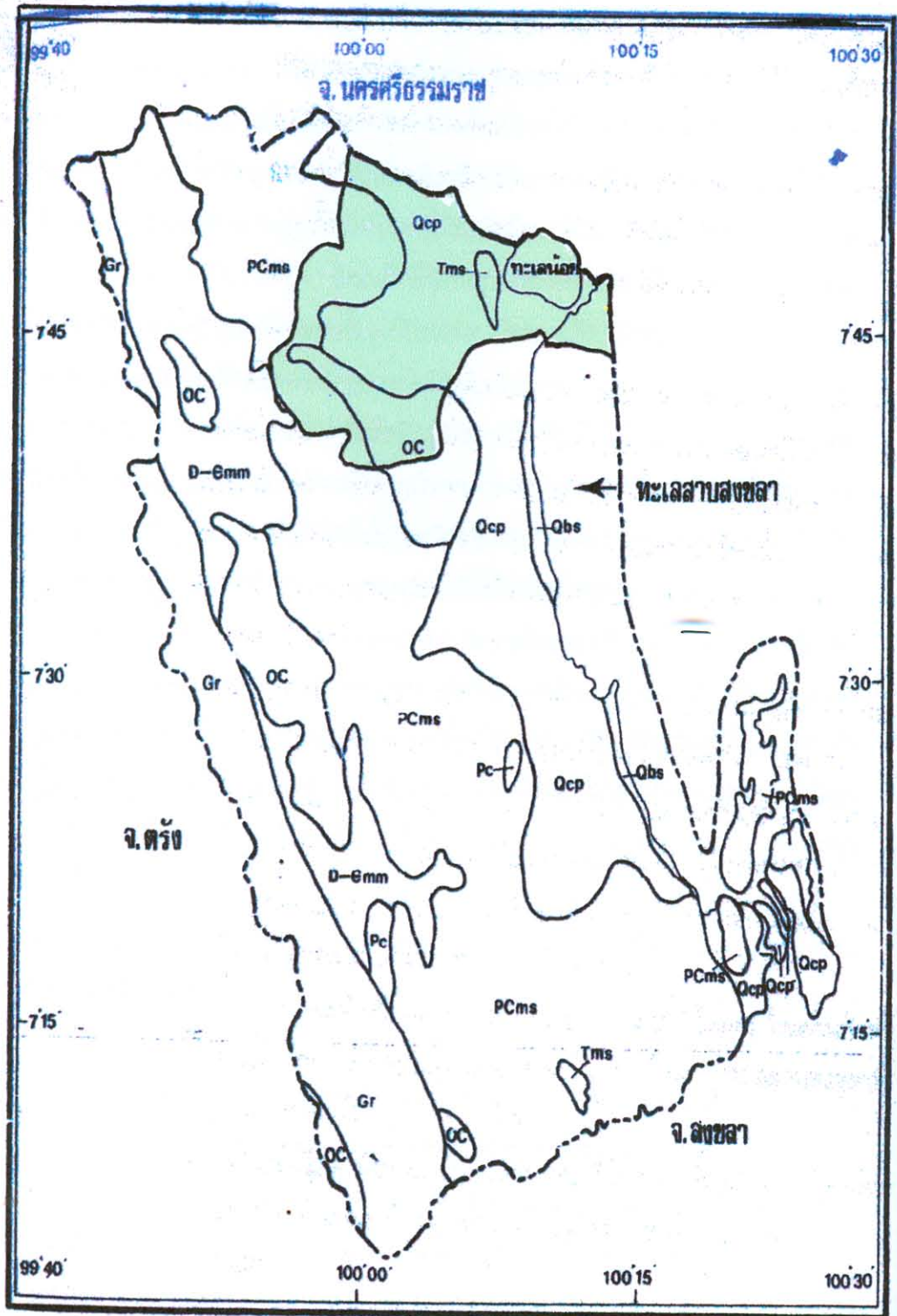
จากข้อมูลที่กล่าวถึงเบื้องต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความแตกต่างของภูมิประเทศ ดิน พืชพันธุ์ การใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ และระบบชลประทาน สามารถแบ่งเขตนิเวศเกษตรเขตต่างๆ ได้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดเขตที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน เขตนิเวศเกษตรในอำเภอควนขนุนสามารถแบ่งออกเป็น 4 เขตดังนี้

1) **เขตที่ลุ่มชื้นแฉะ** มีการทำนาบ้างโดยเฉพาะการทำนาปรัง เนื่องจากช่วงฤดูฝนน้ำท่วมพื้นที่ทั้งหมดไม่สามารถทำนาได้ โดยมีน้ำหนุนมาจาก 2 ทิศทางคือ จากการไหลบ่ามาจากตะวันตก และจากทะเลสาบสงขลาซึ่งหนุนมาในทิศตะวันออกส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นพื้นที่พรุเสื่อมโทรม ในสภาพเช่นนี้มีพืชพันธุ์บางชนิดที่ขึ้นและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างบ้านเรือน และการจักสานต่างๆ รวมทั้งพืชพันธุ์ที่ใช้เป็นอาหารสัตว์จำพวก หมู โค เป็ด ได้ เช่น พุงหญ้า ป่ากก ป่ากระจูด ป่าไม้เสม็ด ปรีอ เตย ราโพ ฯลฯ อาชีพที่สำคัญของชุมชนในบริเวณนี้ คือการทำประมง ในลักษณะของประมงน้ำหลาก การประมงในแหล่งน้ำใหญ่ และการเลี้ยงสัตว์น้ำ มีการทำนาบ้างเล็กน้อย

2) เขตที่ได้รับน้ำฝนและได้รับน้ำจากระบบชลประทาน เขตนี้มีความคล้ายคลึงกับเขตแรก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มเดิมใช้สำหรับทำนาปี เมื่อมีการชลประทานเข้าถึง เกษตรกรใช้วิธีเปิดคันนาเพื่อระบายน้ำเข้าออกต่อจากคลองชลประทาน เขตนี้สามารถปลูกข้าวได้ทั้งนาปี และนาปรัง ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ด้วยกล่าวคือ ถ้าหากอยู่ห่างจากระบบชลประทานมาก หรือพื้นที่อยู่สูงเกินไปน้ำไม่สามารถเข้าถึงบริเวณนาได้ ก็ทำนาปีได้เพียงปีละครั้งเดียว ส่วนบริเวณที่น้ำเข้าถึงตลอดปี สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง พืชที่ปลูกในบริเวณนี้ นอกจากข้าวแล้ว ยังมีพืชผักต่างๆ ปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของเขตนี้

3) เขตที่ใช้น้ำฝนเพียงอย่างเดียว พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีการทำนาเป็นหลัก ซึ่งรับน้ำเฉพาะฤดูฝน เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีระบบชลประทานจึงทำนาปีละครั้ง ลักษณะความอุดมสมบูรณ์ต่ำ การระบายน้ำไม่ดี พบการปลูกพืชหลังนาเช่น ถั่วลิสง ข้าวโพด ถั่วเขียว ในฤดูแล้ง นอกจากนี้ยังพบการทำสวนยางพารา การปลูกไม้ผล การทำไร่นาสวนผสม เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่พื้นเมือง โคเนื้อ โคนมผสม แต่เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคพื้นเมืองเพราะเลี้ยงง่ายต้านทานโรคดีกว่า

4) เขตที่สูงน้ำท่วมไม่ถึงในฤดูฝน เขตนี้มีลักษณะเป็นเนินสูงกว่าเขตนี้เขตที่ 3 เล็กน้อย พบอยู่ใกล้ๆ กับแนวเทือกเขา และภูเขาสูงเล็กๆ อื่นๆ ลักษณะดินมีความร่วน และเป็นทรายมากขึ้น พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูกยางพารา ปลูกไม้ผล ทำไร่นาสวนผสม อาจพบนาข้าวได้บ้างในบางพื้นที่ แต่โอกาสที่มีการปลูกยางพาราแทนที่มีสูง ในเขตนี้ไม่มีการจัดการเกี่ยวกับแหล่งน้ำมากนัก มีเพียงการไถพื้นที่เพื่อป้องกันการชะล้างของดิน มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อเสริมรายได้โดยทั่วไป

ภาพที่ 5 แผนที่แสดงแหล่งน้ำใต้ดินของจังหวัดพัทลุง

ที่มา : ดัดแปลงมาจากแผนการใช้ที่ดินจังหวัดพัทลุง (กรมพัฒนาที่ดิน, 2534).

ลักษณะพื้นที่	เขตที่สูงน้ำท่วมไม่ถึงในฤดูฝน	เขตที่ใช้น้ำฝนเพียงอย่างเดียว	เขตที่ได้รับน้ำฝนและได้รับน้ำจากระบบชลประทานในพื้นที่	เขตที่ลุ่มชื้นแฉะ
ลักษณะดิน	-ดินเหนียว -ดินเหนียวปนทราย -ดินร่วนปนทราย	ดินเหนียว ดินเหนียวปนทราย	- ดินเหนียว	-ดินพุด -ดินเหนียว
แหล่งน้ำ	- น้ำฝน -จากคลองตามธรรมชาติ -น้ำบาดาล	- น้ำฝน -บ่อน้ำตื้น -น้ำบาดาล	- น้ำฝน -บ่อน้ำตื้น -ระบบชลประทาน	-น้ำฝน -ระบบชลประทาน -ทะเลสาบสงขลา (ทะเลน้อย)
พืชพรรณ	-ปาล์ม -ยางพารา -ไม้ผล -พืชไร่	-ยางพารา -ไม้ผล -พืชไร่ -พืชผักสวนครัว	-พืชผัก -ผักสวนครัว -ยางพารา	-กก เสมีด จูด แสม -มะพร้าว
ลักษณะการใช้ประโยชน์	-ปลูกยางพารา -ทำนา -ไม้ผล -พืชไร่ -ไร่นาสวนผสม	-ปลูกยางพารา -ทำนา -ผัก -ไร่นาสวนผสม	-ทำนา -ผัก -ยางพารา -ไร่นาสวนผสม -บ่อปลา	-ทำนา -ยางพารา -ผัก -บ่อปลา -ประมง
ปัญหาการเกษตร	-ขาดน้ำในฤดูแล้ง -ดินขาดความอุดมสมบูรณ์	-ขาดน้ำในฤดูแล้ง -น้ำท่วมในฤดูฝน -ที่ดินบางที่ไม่สามารถเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ได้ - ดินขาดความอุดมสมบูรณ์	- น้ำท่วมในฤดูฝน - ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ต้องใส่ปุ๋ยช่วยในการเพาะปลูก	- น้ำท่วมในฤดูฝน - ดินเปรี้ยว - การเข้ามาของน้ำเค็มฤดูแล้ง
บ้านเรือนและสิ่งก่อสร้าง	- บ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่กันห่างๆ	-มีบ้านเรือนหนาแน่นขึ้น เป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ	-มีบ้านเรือนหนาแน่นขึ้นตามแนวถนนทุกสาย เป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ	มีบ้านเรือนอยู่กันกระจาย มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ(ทะเลน้อย)

ภาพที่ 6 เขตนิเวศเกษตรของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ที่มา : จากการสำรวจในพื้นที่ และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.1 พื้นที่ตำบลดอนทราย

3.1.1 ประวัติความเป็นมา ตำบลดอนทราย ตั้งขึ้นเมื่อสมัยก่อนปี พ.ศ.2460 พื้นที่ส่วนใหญ่ในอดีตมีลักษณะเป็นป่าทึบ มีราษฎรอาศัยอยู่น้อย เป็นตำบลหนึ่งที่ตั้งอยู่บนที่ดอน คนสมัยก่อนเรียกว่า โคน มีตัวอย่างชื่อโคกต่างๆ เช่น บ้านโคกจันนา บ้านโคกยาง บ้านโคกกอ บ้านโคกมะม่วง ฯลฯ มีเรื่องเล่าว่าในวันหนึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกตรวจราชการ สมัยนั้นมีกำนันมียศเป็นเจ้าขุนศรีสงคราม ได้รายงานความเป็นมาของตำบล และชื่อต่างๆ ว่า โคนคืออะไร ซึ่งเทียบได้กับคำว่า ดอน จึงได้ชื่อใหม่ว่า "ดอนทราย"

3.1.2 สภาพทั่วไปและที่ตั้ง ตำบลดอนทรายตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอ มีเนื้อที่ประมาณ 13,001 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 11,656 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 89.65 ของพื้นที่ทั้งหมด มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกร 1,046 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,872 คน เพศชาย 2,360 คน เพศหญิง 2,512 คน แบ่งการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน

3.1.3 อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลชะมวง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลชยาด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลโตนดด้วน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

3.1.4 การคมนาคม เดินทางถนนสายศาลายอด-ห้วยท่อม-บ้านควนดินแดง ระยะทาง 2.5 กิโลเมตร ใช้เวลาการเดินทาง 20 นาที จากตัวอำเภอควนขนุน

3.1.5 แหล่งน้ำ เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ยอดไม่มีระบบชลประทาน เกษตรกรจึงอาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตรเป็นหลัก น้ำจากลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้านใช้ในการปลูกผักเพื่อการค้า แต่เกษตรกรมักจะประสบภาวะฝนทิ้งช่วงในฤดูแล้ง ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ แหล่งน้ำสำคัญที่ไหลผ่านพื้นที่ก็คือลำห้วยสาขาของคลองท่าแนะ แต่ก็ประสบปัญหาน้ำไม่เพียงพอในฤดูแล้ง

3.1.6 อาชีพของประชากร ประชากรในตำบลดอนทรายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักการทำนาทำ สวนยางพารา และปลูกพืชผักชนิดต่างๆ โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวปี 3,522 ไร่ ยางพารา 6,592 ไร่ สวนผสม 690 ไร่ พืชผักพืชไร่ 150 ไร่ และมีอาชีพเสริมคือการเลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงที่พบ ได้แก่ โคเนื้อ โคพื้นเมือง โคเนื้อลูกผสม ไก่พื้นเมือง ฯลฯ

3.1.7 ระบบสาธารณูปโภค มีไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์และสิ่งอำนวยความสะดวกทุกหมู่บ้าน แต่อาจจะยังไม่ทั่วถึงทุกหลังคาเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบประปาและโทรศัพท์พื้นฐานยังเข้าถึงได้เป็นส่วนน้อย

3.2 ตำบลบันต

3.2.1 ประวัติความเป็นมา จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสของตำบลทราบว่าตำบลบันตในอดีต เคยเป็นแหล่งความเจริญ ตามหลักฐานเก่าแก่จากวัดสุนทรवास ปรากฏว่าเป็นที่ถือกำเนิดของพระสงฆ์รูปแรกของสมัยรัตนโกสินทร์ที่สอบได้ชั้นเอกและเป็นพระสังฆราชองค์แรกของกรุงรัตนโกสินทร์ มีพิพิธภัณฑ์ ณ วัดสุนทรवासแสดงความเก่าแก่ของชุมชนยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน

3.2.2 สภาพทั่วไปและที่ตั้ง สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบมีคลองบันตไหลผ่านตำบลลงสู่ทะเลน้อย ฤดูฝนมีน้ำไหลหลากท่วมพื้นที่เกษตรกรรมทุกปี ลักษณะดินมีคุณภาพต่ำ มีปัญหาดินเปรี้ยวในบางหมู่บ้าน เกษตรกรต้องลงทุนในการปรับปรุงดินในการทำการเกษตร มีพื้นที่รวมทั้งตำบล 26,875 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 23,318 ไร่ การแบ่งเขตการปกครองของตำบลบันตแบ่งออกเป็น 13 หมู่บ้าน มีครัวเรือนเกษตรกร 1,017 ราย จากครัวเรือนทั้งหมด 1,217 ราย มีประชากรทั้งหมด 5,344 คน แบ่งเป็น ชาย 2,595 คน หญิง 2,749 คน

3.2.3 อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลแหลมโดนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลมะกอกเหนือ และตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลแหลมโดนด และตำบลนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลควนขนุน และตำบลชะม่วง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

3.2.4 การคมนาคม จากที่ว่าการอำเภอควนขนุน โดยนับจากถนนสายกลางตลาดเทศบาลควนขนุน ถึงตำบลบันต มีระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร

3.2.5 อาชีพของประชากร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มการชลประทานเข้าไม่ถึง การใช้น้ำของเกษตรกรนอกจากน้ำฝนแล้ว ยังใช้บ่อน้ำตื้น หรือบ่อน้ำบาดาล ด้วยเหตุนี้จึง ทำนาได้ปีละ 1 ครั้ง โดยมีที่นาทั้งหมด 10,350 ไร่ การปลูกผักเพื่อการค้า ชนิดของผักที่ปลูก ได้แก่ แตงกวา มันเทศ บวบ ถั่วฝักยาว และผักกินใบต่างๆ มีพื้นที่การปลูกผักประมาณ 291 ไร่ พบมีการทำสวนยางพารา 5,200 ไร่ ส่วนไร่นาสวนผสมนั้น พบได้บ้างพอสมควร ประมาณ 513 ไร่ การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ มีดังนี้ โคเนื้อลูกผสม 212 ตัว โคพื้นเมือง 920 ตัว สุกร 1,590 ตัว ไก่เนื้อ 17,200 ตัว ซึ่งเลี้ยงในรูปแบบของการรับจ้างบริษัทเลี้ยง ไก่พื้นเมือง 13,085 ตัว แพะ 40 ตัว (สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุน, 2546)

3.2.6 ระบบสาธารณูปโภค มีไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ใช้ทุกหมู่บ้าน แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน